

LAUDATIO

În onoarea Profesorului universitar emerit **David John LODGE CBE**, Birmingham University, Marea Britanie, cu ocazia decernării titlului de *Doctor Honoris Causa* al Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași

3 octombrie 2014

www.uaic.ro

Laudatio

În onoarea **Profesorului universitar emerit David John LODGE CBE**, Birmingham University, Marea Britanie

Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași are astăzi onoarea de a-l omagia pe unul dintre cei mai apreciați și iubiți scriitori britanici ai timpului nostru, o excelentă îmbinare a celor două ipostaze întâlnite la scriitorii postmodernității, cea de autor de ficțiune și critic literar, profesorul și omul de litere David John Lodge. Cunoscut publicului român mai cu seamă datorită „trilogiei universitare” scrisă în anii șaptezeci, optzeci, cuprinzând romanele *Changing Places/Schimb de dame*, *Small World/Ce mică-i lumea* și *Nice Work/ Meserie!*, David Lodge continuă să surprindă prin varietatea stilurilor și a temelor cu care îi place să experimenteze, chiar dacă, așa cum mărturisea și autorul, este mereu atras de structurile binare, pe care – pasionat de structuralism din tinerețe – simte mereu nevoia să își construiască narațiunile. Romanele sale (paisprezece pînă în prezent) sînt departe de a fi doar aplicări ale unor rețete prestabilite, lasînd să se întrevadă în spatele construcției narrative teoreticianul literar preocupat de modalitățile de îmbinare polifonică a discursurilor narrative în roman, folosindu-se de scriitor pentru a-și pune în aplicare viziunea asupra artei ficțiunii.

Pentru o parte a cititorilor săi, David Lodge este și unul dintre cei mai mari scriitori catolici englezi, educația primită în familie și, mai târziu, interesul stîrnit de autori precum Graham Greene sau Evelyn Waugh fiind influențe majore în conturarea scriitorului preocupat de dilemele morale, de căutările spirituale și de dramele existențiale ale personajelor sale. Născut pe 28 ianuarie 1935, într-o familie de condiție modestă, într-o periferie din sud-estul Londrei, David Lodge nu a avut o copilărie liniștită și ocrotită. În 1940, în perioada atacurilor susținute ale aviației naziste asupra capitalei britanice, familia a trebuit să părăsească suburbia londoneză natală pentru a se refugia în Surrey și mai târziu în Cornwall, pînă la terminarea războiului. La vîrsta de 10 ani a fost înscris la școala catolică St. Joseph's Academy din Blackheath, Londra, și poate nu ar fi continuat să studieze dacă directorul școlii nu ar fi insistat pe lîngă părinți să îi permită tînărului să se înscrie la universitate. Sub imperiul lecturilor sale, mai cu seamă romanele lui Evelyn Waugh, care reușiseră să lase o impresie puternică asupra tînărului David Lodge cu descrierile atmosferei prețioase și pline de ifose aristocratice din colegiile Oxbridge, a ales să urmeze cursurile de filologie engleză oferite de University College London, unde avea să își întilnească și viitoarea soție, Mary, cu care s-a căsătorit imediat după terminarea studiilor de masterat, în 1959. Anul următor a fost acceptat ca doctorand și apoi tînăr asistent la Birmingham

University, de unde avea să se retragă 27 de ani mai târziu pentru a se dedica în întregime scrisului. Tot în acest an și-a făcut debutul editorial cu primul său roman, *The Picturegoers*, un text în care regăsim teme la care se va întoarce în multe dintre scrierile sale: identitatea socială și religioasă, catolicism și agnosticism și impactul schimbărilor profunde din societatea postbelică asupra tinerilor educați.

Fiind el însuși beneficiarul unei mișcări inevitabile de spargere a sistemului de clase sociale extrem de rigid, David Lodge a simțit de timpuriu nevoia să se aplece asupra propriei experiențe de viață pentru a o distila în trăirile și destinele personajelor sale. Autorul nu s-a ferit niciodată să recunoască legătura dintre universul personajelor sale și propria-i existență. Într-o țară din ce în ce mai îndepărtată de biserică și chiar de credință, respectarea doctrinei catolice sub presiunea unui stil de viață modern, libertin și individualist, ne apare ca o problemă pe care autorul însuși speră să o rezolve prin scris, după cum vedem în romane precum *The British Museum Is Falling Down / Muzeul britanic s-a dărîmat* (1965), *Out of the Shelter / Afară din adăpost* (1975) sau *How Far Can You Go? / Cît să-ntindem coarda* (1980), în care tema principală este declinul credinței. În pur stil lodgian, criza existențială pe care o trăiește într-o singură zi un tânăr doctorand, căsătorit și cu trei copii, nu reflectă doar ezitățile autorului însuși (aflat într-o situație similară la acea vreme), ci devine un pretext pentru o

construcție metaficțională, o demonstrație de măiestrie stilistică și joc intertextual, autorul făcând trimitere, prin intrigă sau pastişare, către toți autorii pe care Lodge, asemeni protagonistului său, îi studia atent în acea perioadă: Henry James, Graham Greene, Virginia Woolf și James Joyce. Aici, ca și în multe dintre romanele care au urmat, umorul și (auto)ironia de foarte bună calitate servesc drept paravane pentru meditații de altfel foarte serioase asupra relației omului cu divinitatea și cu cei din jur, fiind totodată și strategii de disimulare parțială a unor experimente literare pe care autorul a nu mai puțin de zece cărți de teorie și critică literară, dintre care amintim *The Language of Fiction* (1966), *The Modes of Modern Writing* (1977), *Working with Structuralism* (1981) sau, mai recent, *Consciousness and the Novel* (2002), simte mereu nevoia să le ofere publicului sub forma romanelor sale.

Fără doar și poate, opera cea mai de succes a scriitorului englez este „trilogia universitară”, o construcție narativă de excepție, cu mari șanse de a rămâne printre vîrfurile epice internaționale ale secolului trecut: *Changing Places/Schimb de dame* (1975), *Small World/Ce mică-i lumea* (1984) și *Nice Work / Meserie!* (1988). Romanele – scrise într-un interval de aproximativ cincisprezece ani – se integrează tipologiei estetice, prin excelență britanice (dar, ulterior, și americane), de *campus novel/roman de campus*, cu rădăcini istorice care ajung la E.M. Forster (*The Longest*

Journey/Călătoria cea mai lungă) și au ramificații moderne, ce cuprind numeroși romancieri englezi din anii șaizeci, șaptezeci ori optzeci, adică din perioada disocierii postmodernității de modernitate.

Autorul elaborează un roman gigantic (întreaga trilogie dezvoltă o acțiune extinsă temporal pe două decenii, spațial pe cinci continente și narativ pe câteva nivele paralele și, ulterior, conjuncte, intersectate sau concentrice, cu zeci de personaje și zeci de reflectori) după o „rețetă” tehnică și tematică prestabilită, în spatele căreia îl intuim pe teoreticianul ficțiunii, bine ancorat în realitatea artistică a lumii unde trăiește. Asemenea alchimistului medieval, el amestecă toate „ingredientele” epice tradiționale și moderne – în dozaje corespunzătoare – pentru a obține necesarul succes de public (postindustrial), a satisface gusturile sofisticate ale elitei, a fi original, a rămîne doar în zona care îi este cunoscută (cea academică) și pentru a-și mai și încorporează, cu discreție, ideologia – „arta poetică”, în limbajul clasic – undeva în infrastructura simbolică a scriiturii.

Celebritatea lui Lodge vine negreșit din dinamismul intrigilor sale (cu simetrii și articulări organice, nu numai nesupărătoare, ci de-a dreptul captivante), în timp ce prestația intelectuală se sprijină pe umorul fin (cu subtilități situaționale și psihologice absolut încântătoare) și pe jocul de idei și de teme parabolice. Din perspectiva ultimei categorii cel puțin

(substratul alegoric), scriitorul aparține, fără nici un dubiu, postmodernității. Universul descris de el pare unul din ce în ce mai „mic”, globalizat, informatizat și tehnologizat, pînă la uniformizarea comportamentală, alienarea individuală și pierderea autonomiei intelectuale.

Personajul lodgian (în speță profesorul universitar) experimentează „prizonieratul psihologic” heideggerian, al neputinței ieșirii dintr-un tipar dat. Universitarii din trilogie sînt, frecvent, blazați, sceptici și mai degrabă nesatisfăcuți de munca didactică, plină de stereotipuri și repetitivitate, dorind (și căutînd) aventura. Totuși, ei descoperă, simultan, imposibilitatea lor funciară de a-și schimba personalitățile și de a-și asuma alte tipologii, revenind spășiți, de fiecare dată, după un exces de un anumit tip, la formula identitară consacrată (singura accesibilă și, totodată, naturală). De altfel, postura în care îi vedem constant pe eroi rămîne aceea a *căutării*, o „căutare” mai curînd utopică, întrucît se pierde în propria ei circularitate, unind simbolic începutul cu sfîrșitul.

Probabil că o caracterizare din avion a romanului *Therapy / Terapia* (1995) ar fi aceea de “epic al crizei”, o criză personală, desigur, a scriitorului intrat în etapa senectuții aride, însă și una mai generală a scriitorului metamorfozat, reprofilat, cînd nu marginalizat pur și simplu, în interiorul universului postindustrial. Gravitatea nu se află în ton, ci în intrigă, în derularea neprevăzută a evenimentialului –

surprinzător pentru cititor și, în egală măsură, pentru protagonist. Criticul cultural va identifica aici, fără îndoială, drama (morală, psihologică) a societății consumiste în ansamblul ei, sau poate tribulațiile unui anumit model tipologic, pe fundalul schimbător al postindustrialității.

Acest „model” cuprinde, în sens foarte larg, profilul scriitorului autentic (scriitorul *in aeternum* să spunem, acea entitate transpersonală, sensibilă necondiționat la tragediile colective pe care și le asumă, printr-un fel de transfer șamanic, ca traume individuale) devenit – din slăbiciune proprie, dar și de nevoie – o fanteză a societății de consum. Corupt de recompensa financiară și notorietatea imediată, el acceptă depersonalizarea, folosindu-și talentul și inteligența artistică, alienant și mediocru, pentru divertismentul maselor super-tehnologizate, mase lipsite de apetență pentru marea literatură, averse totuși, prin contrabalansare, de *sitcom*-uri, *soap operas* și *show*-uri fără adâncime spirituală.

Obsesia *căutării*, grefată pe *spleen*-ul existențial poate fi regăsită și în *Deaf Sentence / Mort de surd* (2008). Motivul „restrîngerii” mecanismului epic, cum ar veni, se leagă de profilul psihologic al protagonistului – lingvistul Desmond Bates –, indubitabil, pînă la un punct, un *alter ego* al autorului însuși. Bates are cîteva „probleme” biografice majore, ce l-au împins treptat către alienarea intelectuală. A surzit aproape complet, la o vîrstă relativ tînă, faptul determinîndu-l să se

pensioneze înainte de vreme. Se află la al doilea mariaj (prima soție, Maisie, a murit de cancer), cu super-energica Winifred (prescurtată, în text, Fred) – și ea recăsătorită –, iar numeroșii copii ai cuplului (din legăturile anterioare) au devenit adulți, plecând la casele lor. Cumva întâmplător, profesorul de lingvistică o întâlnește pe americanca Alex Loom, care îl imploră pe Des să-i coordoneze teza sau, cel puțin, să o ajute cu sfaturi academice. Insistența absolut exotică a tinerei (care se ocupă, de altfel, de o temă stranie – stilistica biletelor de adio, lăsate de sinucigașii!) îl prinde pe Bates într-o capcană psihologică și senzorială din care nu mai poate ieși.

Avem aici, deopotrivă, obsesia ratării și voluptatea paradoxală a eșecului (perceput în latura sa „formativă”, „inițiativă”). Desmond Bates se dezvăluie, în fond, ca un personaj extrem de complex, în pofida debutului său narativ mai degrabă unilateral. „Surzenia” eroului funcționează, metaforic vorbind, în varianta unui „autism” autoindus, o înstrăinare de lumea ale cărei valori au devenit tot mai confuze pentru protagonist. Romanul – dincolo de umorul său, pe alocuri nebun – este, ca atare, unul trist, al eforturilor disperate pe care le facem cu toții pentru a ne amîna fatalitatea.

Diferit prin tematică și stil de opera literară anterioară, *Author, Author / Autorul, la rampă!* (2004) constituie o analiză artistică a două decenii din viața lui Henry James, în care

scriitorul intră mai degrabă în resorturile intime, obscure, subliminale, ale condiției de autor, fiind o radiografie a gestului de creație și, ca atare, a faptului de *a fi autor*. O radiografie „în clar” a angoasei, incertitudinii și labilității din umbra fiecărui destin estetic. În fond, la acest nivel așa-zicînd „generalizator”, lectorul descifrează codul, să zicem „înalt”, al romanului *Author, Author*. În chiar calitatea sa meta-textuală, în capacitatea de a-l folosi, cu alte cuvinte, pe James ca model pentru o întreagă *clasă* de personaje (extinsă, în forme variate, însă complementare, din straturile cele mai profunde ale tradiției, pînă în miezul postmodernității), *clasa* autorilor de literatură.

Romanul se ocupă, în ansamblul lui, de o perioadă de criză a creației (două decenii întregi!), din biografia lui Henry James, criză mărită exponențial de eșecul dramatic al acestuia, cu piesa *Guy Domville*, la Londra, în ianuarie 1885. James întruchipează în Domville, în opțiunea lui radicală, idealul absolut al „contemplației înalte”, necorupte de aspirațiile mărunte ale vulgatei. Cifrul său nu era atît neinteligibil pentru publicul hedonist, de teatru londonez pre-modern, cît inacceptabil. Cînd autorul iese la rampă ca să-și primească ovațiile, este întîmpinat cu huiduieli nestăvilite. *Așadar, ce este un autor?* Răspunsul implicit din romanul lui David Lodge, dacă de un răspuns poate fi vorba, rămîne la fel de

indescifrabil ca și noțiunea propriu-zisă. Autorul e, înainte de orice, o enigmă culturală și, nu în ultimul rând, una istorică.

Tot pe linia explorării condiției de autor se încadrează și cel mai recent roman al scriitorului, *A Man of Parts / Bărbatul făcut din bucăți* (2011). De data aceasta, Lodge alege alt corifeu al literaturii engleze post-victoriene și, într-un anumit sens, pre-moderne pentru postura de erou semi(ficțional). E vorba despre H. G. Wells, creatorul (alături de Jules Verne) a SF-ului european. Titlul ales de David Lodge pentru gigantica lui poveste, de peste 500 de pagini (poveste, deși romanțată, documentată acribic din autobiografiile, memoriile, jurnalele și corespondența lui Wells) are o dimensiune simbolică, imposibil de ocolit. Conotația ascunsă se leagă de personalitatea multiplă (pînă la a trăda chiar o ușoară schizoidie!) a marelui prozator. Romanul investighează tocmai acest spațiu întunecat ori măcar semi-obscur din biografia lui Wells, Lodge făcînd, în mod vizibil, un efort uriaș pentru a aduna „material istoric” așa-zicînd și pentru a-l „ficționaliza” apoi intens.

Prozator, critic literar și teoretician al ficțiunii, eseist și, nu în ultimul rând, dramaturg și scenarist, David Lodge a primit numeroase premii și distincții în cariera sa de peste cincizeci de ani. Din 1976 scriitorul este membru al Royal Society of Literature, numele său stînd alături de cele ale unor personalități de seamă ale literaturii britanice precum S.T. Coleridge, W. B. Yeats și Th. Hardy, sau contemporanii Tom

Stoppard, Doris Lessing și V.S. Naipaul. Romanul *Changing Places / Schimb de dame* a câștigat nu mai puțin de două premii (Hawthornden Prize și Yorkshire Post Book Award), ambele în 1975, faima de scriitor fiind consolidată de câștigarea altor două premii pentru romanele următoare: Whitbread Book of the Year pentru *How Far Can You Go?/ Cît să-ntindem coarda?*, în 1980, și Sunday Express Book of the Year pentru *Nice Work/ Meserie!*, în 1989. Acesta din urmă a fost nominalizat la unul dintre cele mai prestigioase premii din lumea literară de expresie engleză, Booker Prize for Fiction în 1989, a doua nominalizare pe care a primit-o, după cea din 1984 pentru *Small World / Ce mică-i lumea!*. În 1995 scenariul său după romanul dickensian *Martin Chuzzlewit* a fost ales cel mai bun scenariu adaptat de către Writers' Guild Award. Nu în ultimul rând, palmaresul său include o nominalizare (pentru *Death Sentence / Mort de surd*) și un premiu (pentru *Therapy / Terapie*) la Commonwealth Writers' Prize (regiunea euro-asiatică) în 2009 și, respectiv, 1996. De asemenea, premiată a fost și dramatizarea romanului *Nice Work*: o dată pentru scenariu (premiul Silver Nymph, la festivalul de televiziune de la Monte Carlo) și apoi pentru cel mai bun serial dramatic de televiziune (Royal Television Society Award, 1989). De asemenea, piesa *Secret Thoughts*, o dramatizare a romanului *Thinks / Gînduri ascunse* (2001), a fost răsplătită cu premiul pentru cea mai bună piesă la Manchester Theatre

Festival în 2011. În 1997 a avut onoarea de a fi distins cu ordinul Chevalier de l'Ordre des Arts et des Lettres de către Ministerul Culturii din Franța, iar anul următor a devenit Commander of the Most Excellent Order of the British Empire (CBE), o onoare oferită de către regina Marii Britanii personalităților marcante din diferite domenii.

În România, opera romancierului David Lodge s-a bucurat de o foarte bună receptare critică, fiind primită cu mult entuziasm și de public. Nu mai puțin de douăsprezece dintre romanele sale, începând cu „trilogia universitară” și continuând cu texte din întreaga sa operă, au apărut în traduceri de excepție la editura Polirom, unele titluri fiind deja la a treia ediție. Traducerile, însoțite de un aparat critic și istoric excelent, aparțin unor angliști de primă mână precum profesorii universitari Virgil Stanciu și George Volceanov, dar și unor scriitori-traducători dintre care îi amintim, de exemplu, pe Radu Paraschivescu și Radu Pavel Gheo, ei înșiși autorii unor texte în care umorul și ironia deghizează o viziune mai degrabă sumbră asupra realităților lumii contemporane.

Ca o recunoaștere a înaltei valori estetice și etice a operei unui scriitor și critic literar singular, profesor emerit David John Lodge CBE, astăzi, 3 octombrie 2014, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași îi conferă titlul de *Doctor Honoris Causa*.

Comisia de elaborare a Laudatio:

Președinte,

Profesor dr. Vasile IȘAN, Rectorul Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași

Membri:

Prof. univ. dr. Constantin RUSU, Președintele Senatului Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași;

Prof. univ. dr. Codrin Liviu CUȚITARU, Decanul Facultății de Litere, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași;

Prof. univ. dr. Ștefan AVĂDANEI, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași;

Prof. univ. dr. Ion Bogdan LEFTER, Universitatea din București;

Prof. univ. dr. Bogdan ȘTEFĂNESCU, Universitatea din București;

Prof. univ. dr. Virgil STANCIU, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca;

Prof. univ. dr. Antonio PATRAȘ, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași;

Conf. univ. dr. Dan LUNGU, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași;

Lect. univ. dr. Veronica POPESCU, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași.

Iași, 3 octombrie 2014